

Groot vereerder „tropisch communisme“ Dichter-boer Hugo Claus

Heer Hugo Claus zit er mooi van te wonen. Op een brede, sterke boerderij uit het goede jaar 1730. Te Nukerke. Dat is daar in Oost-Vlaanderen waar het landschap eindelijk de moeite waard wordt. De gebouwen van de kapitale bedoening zijn log en laag opgetrokken. Rond een wijde binnenplaats in het midden waarvan een onberispelijk gazon de mestvaalt heeft verdrongen. Eigenaar Claus heeft de boerderij met zesduizend vierkante meter weide omgetoverd tot een heerlijke residentie. Geen boerderijtje voor de weekeinden en voor als de oudjes straks met pensioen gaan, maar een landelijke behuizing van formaat en allure.

Batman

Claus begroet zijn bezoeker, gaat hem voor en laat zich in de zaal-grote woonkamer neer in een lederen zetel alsof hij het ingestudeerd heeft. De zetel staat naast een prachtige open schouw zo groot als een noodwoning. De vloer is van rijk marmer, tegen het plafond eindelijk hout. Claus steekt een sigaret op. Langs de open deur aan de achterkant schuift een knappe vrouw voorbij. In de tuin tegen het hellend gazon op zweeft vierjarige zoon Thomas langs een vriendin heen met wie hij zijn spel speelt. Hij draagt een wapperende zwarte cape, die hem iets van batman geeft en een zwarte sleufhoed die gedachten oproept aan de eveneens geduchte Zorro. Dat kan wan' in de woonkamer staat een televisietoestel. Ook een hi-fi-stereo set. Tegen een van de muren een poster waarop de nieuwe heilige Che Guevara staat.

Cubaan

Hugo Claus is namelijk een „Cubaan“. Hij is kortgeleden op Cuba geweest. Een groot vereerder van wat hij het „tropische communisme“ noemt. Voor iemand die de

Geschreven
na een
bezoek aan
en een
gesprek met
hem

plicht van en voor iedereen. De plicht tot het deelnemen aan en bedrijven van cultuur wordt nevig gepropageerd en er wordt daarbij een beroep gedaan op de creatieve verbeelding. Het resultaat is een brede en open cultuur die wij nier niet kennen.

Collega's

De veertig-jarige man in de lederen fauteuil rookt sigaretten. Snel en intensief. Hij is correct en interessant, maar niet vriendelijk in de zin van per se vriendelijk-willenzijn. Beheerst maar toch nevig bij alles betrokken verpakt hij zijn onlustgevoelens om onze maatschappij in argumenten. Geen gezette, maar wel een vlezige en sterke man, die zonder enig vooroordeel, zonder angst, zonder terughouding de wereld inkijkt en er het zijne van denkt, zegt en schrijft. Dat klinken doet Claus-gemeenlijk door de donkere glazen van een zonnebril. Hij is direct en definitief. Gevraagd naar de naam van een schrijvend-tijd- en taalgenuot van importantie, noemt hij: Louis Paul Boon. Nog gaat de schrijver, het nog eens

afgescheiden van België en geraakt in de greep van een commercieel en clericaal terrorisme. Daartegen komt een proevebel die zich Tijl Uilenspiegel noemt in opstand. Antwerpen wil het nu wel hebben omdat met een klein beetje wat „alderder is gaan denken“. Daarom gaat de schrijver, het nog eens

schilder bovendien. Net als Louis Paul Boon. Claus vertaalt ook en regisseert. Ook films, maar die zijn niet zo best. Het heeft maar weinig gescheeld of hij was directeur van het Gentse toneelgezelschap geweest. Gent wees de hoge sollicitant af en weigerde het experiment. Claus is een cultuurdrager met ore-

zal. Hij zou er nanelijk en waarschijnlijk de voorkeur aan geven de een of andere grens te overschrijden. Vlaming tot in het grijs van zijn hart, is hij toch niet met Vlaanderen getrouwd. Hij is geen Streuvels, geen Collen — aan volk, grond en stand gebonden. Claus kan het ook in San Diego en Bratislava grijs zien worden. En in Havana natuurlijk.

Gesel

Daar was ook het verhaal over zoon Thomas. Hij is viereennalf en gaat in Nukerke ter kleuterschool alwaar hem eer afzichtigelijk soort anti-semitisme wordt binnen gegoten. De kinderen staan er — aldus vader Claus — onder een diabolische immorele druk. Kleine Thomas heeft er een gloeiende en voor hem geheel vanzelfsprekende haat tegen al wat jood is opgelopen. Tot getemde, maar toch nog altijd helse woede van zijn vader. Nu was Ton Lutz laetst ten bezoek bij de Clausen. Lutz hield zich nie' bij zijn leest en wierp zich op als een grote en genezende pedagoog. Slimme Lutz zag meteen het onrijmbare in het geval en openbaarde kleine Thomas dat ook Jezus een jood was. Lutz kreeg die keer eens geen applaus maar hevige voetengetraptel van kleine Thomas wiens wereld ineem gestort was. Het duurde lang eer men het razende manneke gekalmeerd had.

Ik ben geen papenvreter“, zegt Claus, „maar zoets, deze wereld van christelijke terreur vervult me met afgrijzen en daar moet ik iets tegen doen.“

Het ene woord bracht het andere. „Maar wat was en is het christendom dan voor deze wereld?“, luidde tenslotte de vraag.

Het antwoord kwam van harte en was kort: „een gesel“.

Nonnen

Tot zijn elfde jaar vertoefde Hugo Claus bij nonnen. Hij zegt van zichzelf christen te zijn geweest, maar noemt zich nu niet-christien. Hij verfoeit de onoprechtheid in de gespletenheid van het christendom, van het katholicisme in het bijzonder. Hij verfoeit de zelfverzekerdheid van de kerk en de verstikkende druk die zij uitoefent. In tussenzinnen zet hij zijn wereld vaag in de grondverf en weet niet dat hij op dat ogenblik meer christen is

DICHTER-DOET HUGO CLAUS

Heer Hugo Claus zit er mooi van te wonen. Op een brede, sterke boerderij uit het goede jaar 1730. Te Nukerke. Dat is dáár in Oost-Vlaanderen waar het landschap eindelijk de moeite waard wordt. De gebouwen van de kapitale bedoening zijn log en laag opgetrokken. Rond een wijde binnenplaats in het midden waarvan een onberispelijk gazon de mestvaalt heeft verdrongen. Eigenaar Claus heeft de boerderij met zesduizend vierkante meter weide omgetoverd tot een heerlijke residentie. Geen boerderijtje voor de weekeinden en voor als de oudjes straks met pensioen gaan, maar een landelijke behuizing van formaat en allure.

Batman

Claus begroet zijn bezoeker, gaat hem voor en laat zich in de zaal-grote woonkamer neer in een lederen zetel alsof hij het ingestudeerd heeft. De zetel staat naast een prachtige open schouw zo groot als een noodwoning. De vloer is van rijk marmer, tegen het plafond eerlijk hout. Claus steekt een sigaret op. Langs de open deur aan de achterkant schuift een knappe vrouw voorbij. In de tuin tegen het hellend gazon op zweeft vierjarige zoon Thomas langs een vriendin heen met wie hij zijn spel speelt. Hij draagt een wapperende zwarte cape, die hem iets van batman geeft en een zwarte sleufhoed die gedachten oproept aan de eveneens geduchte Zorro. Dat kan want in de woonkamer staat een televisietoestel. Ook een hi-fi-stereo set. Tegen een van de muren een poster waarop de nieuwe heilige Che Guevara staat.

Cubaan

Hugo Claus is namelijk een "Cubaan". Ek is kortgeleden op Cuba geweest. Een groot vereerder van wat hij het "tropische communisme" noemt. Voor iemand die de hoop op een ideale maatschappij heeft laten varen en met droombeelden tevreden moet zijn, is Cuba een openbaring. „Een echt bestaande illusie", zegt Claus.

Communisme

De Cubaanse interpretatie van het communisme heeft blijde, warme en culturele accenten. Het Cubaanse communisme is soepel en kent geen terreur, geen kil dogmatisme. De mentaliteit der Cubanen is een geheel andere dan de onze. Ook bij grote welvaart blijven ze bij hun simpele principes. Zo kennen zij niet, zoals bij ons in België, de triomf van het bezit. Op Cuba bestaat geen standing-cultuur, maar is de cultuur gespreid en bezit en

Geschreven
na een
bezoek aan
en een
gesprek met
hem

Collega's

De veertig-jarige man in de lederen fauteuil rookt sigaretten. Snel en intensief. Hij is correct en interessant, maar niet vriendelijk in de zin van per se vriendelijk-willend zijn. Beheerst maar toch hevig bij alles betrokken verpakt hij zijn onlustgevoelens om onze maatschappij in argumenten. Geen gezette, maar wel een vlezige en sterke man, die zonder enig vooroordeel, zonder angst, zonder terughouding de wereld inkiijkt en er het zijne van denkt, zegt en schrijft. Dat kijken doet Claus gemeenlijk door de donkere glazen van een zonnebril. Hij is direct en definitief. Gevraagd naar de naam van het schrijvend tijdschrift en taalgenees van importantie, noemt hij: Louis Paul Boon. Nog een? „Ja, Willem Frederik Hermans. Met Van het Reve moet ik enorm lachen." Later zegt hij nog van Cees Nooteboom dat hij een goed reporter is. „Ik heb geen contact met mijn collega's. Ook niet met mijn lezers." En dat kan nem blijkbaar niet veel scheien.

Tijl

Er staat een gedicht over Cuba op stapel. Het is er nog niet, maar er komt. In februari of maart van het volgende jaar wil men Claus' „Tijl Uilenspiegel 1980" spelen. Twee jaar geleden werd het toneelstuk in Brussel en Antwerpen geweigerd. Men zag er niets in. Waarschijnlijk omdat het een nogal hachelijk stuk is. In 1980 namelijk is Vlaanderen

Aanklager

„Rome is een te verleidelijke stad." Hugo Claus heeft er enkele jaren doorgebracht evenals te Parijs. In Rome heb je te veel vrienden en de stad appelleert te veel aan je natuurlijke indolentie. Ik moest terug. „Ik moet de lucht grijs zien worden." Claus is zonder enige twijfel de meest begaafde, maar niet zonder meer de meest oelovende schrijver in het Nederlandse taalgebied. Hij schrijft gedichten en romans en toneelstukken en essays en hij is

3 naakten

Hij moest terug van Rome naar Vlaanderen „om het weer allemaal grijs te zien worden," maar thuis werd hij onlangs tot een korte maar effectieve gevangenisstraf veroordeeld omdat hij drie naakte mannen ten tonele voerde. Hangende net hoger beroep gaat hij nog vrij uit, doch kan men wel aannemen dat Claus het gevang nooit betreden

zal. Hij zou er namelijk en waarschijnlijk de voorkeur aan geven de een of andere grens te overschrijden. Vlaming tot in het grijze van zijn hart, is hij toch niet met Vlaanderen getrouwd. Hij is geen Streuvels, geen Collen — aan volk, grond en stand gebonden. Claus kan het ook in San Diego of Bratislava grijs zien worden. En in Havana natuurlijk.

Gesel

Daar was ook het verhaal over zoon Thomas. Hij is viereneennalf en gaat in Nukerke ter kleuterschool alwaar hem eer afzichtelijk soort anti-semitisme wordt binnen gegoten. De kinderen staan er — aldus vader Claus — onder een diabolische immorele druk. Kleine Thomas heeft er een gloeiende en voor hem geheel vanzelfsprekende haat tegen al wat jood is opgelopen. Tot getemde, maar toch nog altijd heise woede van zijn vader. Nu was Ton Lutz laatst ten bezoek bij de Clausen. Lutz hield zich niet bij zijn leest en wierp zich op als een grote en genezende pedagoog. Slimme Lutz zag meteen het onrijmbare in het geval en openbaarde kleine Thomas dat ook Jezus een jood was. Lutz kreeg die keer eens geen applaus maar hevig voetengetrappeld van kleine Thomas wiens wereld ineens gestort was. Het duurde lang eer men het razende manneke gekalmeerd had.

„Ik ben geen papenvreter", zegt Claus, „maar zoiets, deze wereld van christelijke terreur vervult me met afgrijzen en daar moet ik iets tegen doen." Het ene woord bracht het andere. „Maar wat was en is het christendom dan voor deze wereld?", luide tenslotte de vraag. Het antwoord kwam van harte en was kort: „een gesel".

Nonnen

Tot zijn elfde jaar vertoefde Hugo Claus bij nonnen. Hij zegt van zichzelf christen te zijn geweest, maar noemt zich nu niet-christen. Hij vertoefde de onoprechtheid in de gespletenheid van het christendom, van het katholicisme in het bijzonder. Hij vertoefde de zelfverzekerdheid van de kerk en de verstikende druk die zij uitoefent. In tussen-zinnen zet hij zijn wereld vaag in de grondvert en weet niet dat hij op dat ogenblik meer christen is dan een heel peloton curie-kardinaleen tesaam.

Bekroning

Een hele man, deze Claus. Een aanvaller in de culturele en sociale sector. Hij leeft van zijn pen en leeft er kennelijk goed van. Als een boerenkoning op zijn vrije boerderij. Het is hem gegund, maar dat is niet belangrijk. Hij verdient het ook. Dat en een kroon. Een kroon van ijzer.

JAN WINTRAECKEN